

Wilma Degeling
Hans Flier

VAN KAPERS TOT KETTERS

LEGO®-verhalen uit de Gevangenpoort

© Tekst: Wilma Degeling, 2017
© Illustraties: Hans Flier en Wilma Degeling, 2017
www.wilmadegeling.nl

Uitgeverij Menuet
www.uitgeverijmenuet.nl

Vormgeving: Jaap Verheij en Wilma Degeling
Druk: Bal Media

ISBN 978-94-91707-12-4
NUR 212 & 218, 242 & 248, 688 & 824

Alle rechten voorbehouden

De makers danken de Gevangenpoort te Den Haag voor informatie en in het bijzonder de rondleiding door niet voor het publiek toegankelijke ruimtes.

LEGO® is een handelsmerk van de bedrijven van de LEGO Groep.
Dit boek is gemaakt zonder steun, goedkeuring of autorisatie van de LEGO Groep, die dan ook niet verantwoordelijk is voor de inhoud.

Wilma Degeling & Hans Flier

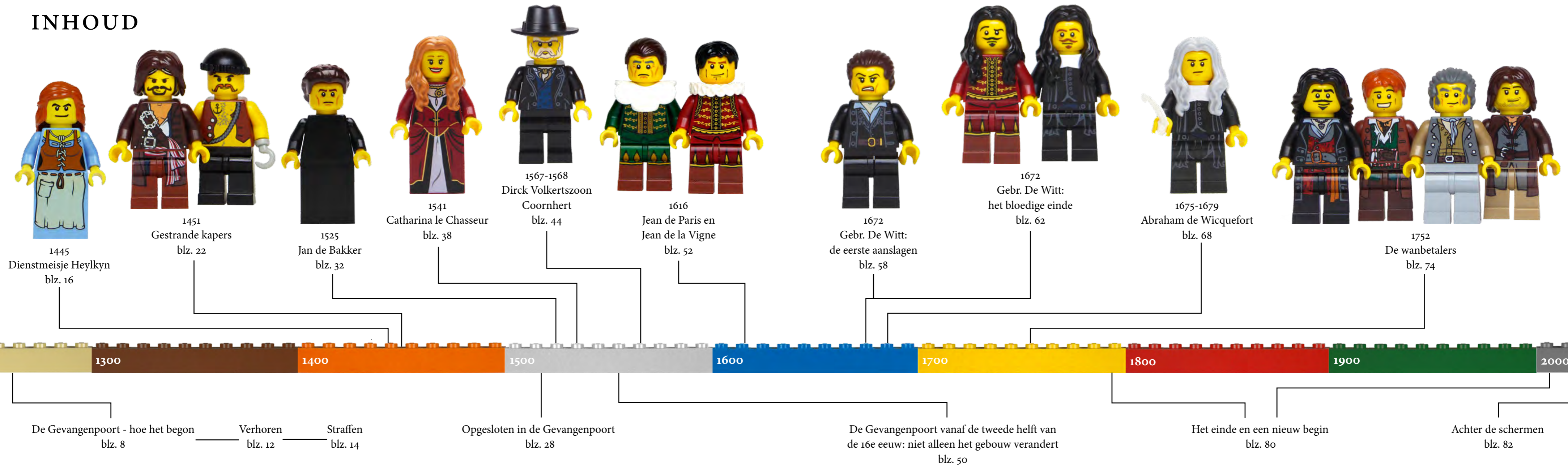
VAN KAPERS TOT KETTERS

LEGO®-verhalen uit de Gevangenpoort

Menuet

INHOUD

Straffen

In de eerste eeuwen van de Gevangenpoort bestond er nog geen gevangenisstraf. Er werden wel, net als nu, geldboetes opgelegd. Je kon ook verbannen worden uit de stad. Zo'n verbanning had grote gevolgen: je was je plek om te wonen en je werk kwijt.

Het vaakst beslisten rechters tot een lijfstraf. Een misdadiger moest bijvoorbeeld een flinke tijd te kijk staan in het schandblok of aan de schandpaal. Een andere, pijnlijke straf was geseling. Minstens zo pijnlijk en met blijvende zichtbare gevolgen waren het brandmerken en het doorboren of afsnijden van lichaamsdelen (hand, oog, oor, neus, tong).

De zwaarste straf was de doodstraf.

WEET JIJ HET?

Rechters veroordelen niemand meer tot de schandpaal of het blok. Maar we hebben nog wel uitdrukkingen die naar die straffen verwijzen. Ken jij er een paar?

Voor het blok zetten, voor paal staan, te kijk staan, het pispaaftje zijn.

Executies vonden plaats op een houten schavot, dat daarvoor tijdelijk werd opgebouwd.

In 1474 is schuin voor de Gevangenpoort een manshoog stenen schavot gebouwd. Zo was het ook meteen een afschrikwekkend voorbeeld: in Die Haghe had je je te gedragen! Omdat er gras op groeide, heette het schavot in

de volksmond het Groene Zoodje.

Een of twee keer per jaar werd hier een doodvonnis voltrokken. Daar kwam altijd veel publiek op af. Maar de burgers die eromheen woonden, vonden het niet zo fijn om het hele jaar tegen die executieplaats aan te kijken. Het Groene Zoodje werd daarom in 1719 afgebro-

ken. Vanaf dat moment richtte men voor iedere executie weer een houten schavot op.

Een executie op het houten schavot is hierna afgebeeld in het verhaal over het dienstmeisje Heylkyn. Het Groene Zoodje komt in meer verhalen voor, onder andere in de zaak van Jan de Bakker.

1616

JEAN DE PARIS EN JEAN DE LA VIGNE

*'Jean de la Vigne, sta op. Je wordt nog een keer verhoord,' zegt de cipier.
'Deze keer krijgen ze je wel aan het praten,' voorspelt de man. Hij duwt Jean
de la Vigne door de gangen.
De la Vignes knieën zwabberen een beetje als hij het trapje afdaalt naar de
Pijnkelder. Er staat in de hoek dan wel een rechter die hem zal ondervragen,
maar De la Vigne ziet alleen de beul. De beul met een zweep. En daarachter
de pijnbank.*

De Amsterdamse juwelier Van Wely komt in maart 1616 niet voor het eerst naar het kasteel van prins Maurits (het huidige Binnenhof). De prins heeft bij hem al vaker iets gekocht. Deze keer kan de prins maar niet tot een besluit komen over de aankoop van een dure hoedband. Hij wil bedenktijd en de juwelier geeft hem die graag.

Op weg naar de uitgang komt Van Wely kamerheer Jean de Paris tegen en vertelt hem de reden van zijn komst. Jean de Paris is nieuwsgierig en sluw.

‘Ach kom, laat mij uw juwelen eens zien,’ fleemt hij. ‘Misschien dat ik een goed woordje voor u kan doen bij de prins.’

Jean de Paris neemt de juwelier mee naar zijn kamer. Daar opent Van Wely zijn koffer.

‘Ah,’ zegt De Paris, ‘wat een prachtige collectie.’ Hij bekijkt de juwelen zorgvuldig. Van Wely denkt een kenner te spreken en omdat De Paris een kamerheer van de prins is, geeft hij de koffer vol juwelen bij hem in bewaring.

Wat een kapitaal heeft hij onder zijn hoede! Jean de Paris wil deze kostbaarheden maar wat graag in zijn bezit hebben. Zal hij iets uit de koffer pakken? En er dan stiekem vandoor gaan?

Het is heel verleidelijk, maar Jean de Paris is slim. Hij weet dat de juwelier zo iets onmiddellijk zal merken als hij de koffer ophaalt om alles

nog eens aan de prins te laten zien. En De Paris snapt ook dat hij dan meteen van de diefstal verdacht zal worden.

Hij moet iets beters bedenken. Iets waardoor niemand op het idee komt dat hij erbij betrokken is. Hij laat dan ook alle juwelen in de koffer zitten en geeft deze de volgende dag netjes terug aan de juwelier.

Van Wely heeft pech. Prins Maurits ziet af van de aankoop. Teleurgesteld gaat de juwelier terug naar het Haagse pension waar hij logeert. Intussen vertelt Jean de Paris aan Jean de la Vigne, lid van de garde van de prins, over het bezoek van de juwelier en de kostbare inhoud

van diens koffer.

Het is een geweldige kans, vinden ze allebei. Die koffer móeten ze te pakken krijgen. Maar hoe?

‘Oh, konden we die man nog maar een keer op mijn kamer krijgen!’ verzucht Jean de Paris. ‘Dan...’

Juwelier Van Wely kan zich niet neerleggen bij het mislukken van de verkoop. Na overleg met Jean de Paris komt hij daarom nog een keer naar het kasteel om prins Maurits te spreken. De Paris ontvangt de juwelier in zijn eigen kamer. Met de smoes dat hij gaat kijken of de

prins hem al kan ontvangen, loopt hij naar de wapenkamer. Hij laadt een pistool en geeft dit aan Jean de la Vigne.

Samen keren ze terug naar Van Wely. Ze houden de juwelier aan de praat door hem sieraden van de prins te laten zien.

‘Zijn ze niet prachtig?’ zegt De Paris. ‘Uw hoedband zou heel goed in deze collectie passen.’

‘Ik kan niet anders dan dat beamen, heer,’ knikt Van Wely en hij krijgt weer een beetje hoop. Een positief oordeel van de kamerheer helpt vast bij de verkoop aan prins Maurits.

‘Heeft u een idee hoe lang het nog duurt voor de prins mij kan ontvangen?’ vraagt hij aan de beide heren.

Maar de prins weet niet eens dat de juwelier er is en verlaat juist het kasteel.

De Paris ziet dat uit het raam en beseft: dit is het goede moment. Hij geeft De la Vigne een teken en antwoordt de juwelier: ‘Ik vrees dat u nog even geduld moet hebben.’

Terwijl Van Wely nog altijd de kostbaarheden van prins Maurits bewondert, schiet De la Vigne de juwelier van achter door het hoofd.

Jean de Paris en Jean de la Vigne hebben nu de begeerde koffer met juwelen. Maar ze hebben ook een lijk. Hoe komen ze daar vanaf? Ze besluiten het lichaam van Van Wely te begraven op de asbelt, de vuilnisbelt van het kasteel.

De ontdekking volgt niet lang daarna, want er steekt een stukje van de kleding boven de grond uit. Van Wely wordt herkend, maar de daders blijven onbekend. Dat moedigt De Paris en De la Vigne misschien wel aan. Hun geldzucht is nog lang niet verzadigd en ze ruiken op het kasteel nog een kans. De griffier van prins

Maurits heeft een flinke hoeveelheid zilvergeld op zijn kamer...

Begin mei zetten Jean de Paris en Jean de la Vigne het op een drinken met de griffier. Die valt dronken in slaap en De Paris ontfutselt hem de sleutel van zijn kamer.

De la Vigne houdt de dronken griffier gezelschap en De Paris haast zich naar de kamer van de griffier in het kasteel. Daar steelt hij een grote hoeveelheid zilvergeld. Het is zo veel, dat hij vervolgens op de trap een aantal munten laat vallen. Dat blijkt een fatale fout.

Een andere dienaar van de prins ziet De Paris de munten oprapen. De Paris stopt hem snel wat geld toe om hem te laten zwijgen. Maar als de diefstal ontdekt is, vertelt deze trouwe dienaar toch wat hij gezien heeft. Bij een huiszoeking bij De Paris vindt men vervolgens het geld en ook nog wat sieraden van Van Wely.

Jean de Paris en Jean de la Vigne worden in de Gevangenpoort opgesloten. Op de pijnbank dwingt de beul De Paris tot een bekentenis van zijn daden. De la Vigne bekennt meteen na het dreigement hem ook eens stevig aan te pakken.

De veroordeling is gruwelijk: radbraken en dat betekent dat de beul hen langzaam doodslaat. Hij geeft een harde klap op elke onder- en bovenarm en op elk onder- en bovenbeen, zodat alle botten breken. De negende slag is de genadeslag: een slag op het hart.

Hun lijken worden daarna – zoals in die tijd gebruikelijk na executies - als afschrikwekkend voorbeeld op het galgenveld tentoongesteld. Dat galgenveld ligt naast een toegangsweg naar Den Haag. Voorbijgangers ontkomen er niet aan. Of ze nu willen of niet, ze zien de door vogels kaalgevreten lijken.

Eeuwenlang werden er mensen opgesloten
in de Gevangenpoort in Den Haag.
Wie zaten er vast en waarom?
Hoe gingen de verhoren? Werd er echt gemarteld om
mensen tot een bekentenis te dwingen?
Welke straffen deelden de rechters uit?
En wist er wel eens iemand te ontsnappen?

In dit boek zijn tien verhalen over 'bewoners' van
de Gevangenpoort verzameld en in LEGO-figuren
en -steentjes uitgebeeld. Verhalen over valsemunters
en dieven. Verhalen over de bekende gebroeders De
Witt, maar ook over een dienstmeisje en gestrande
kapers.

Nog nooit waren rechtspraak en geschiedenis zo leuk!

LEGO® is een handelsmerk van de bedrijven van de LEGO Groep. Dit boek is
gemaakt zonder steun, goedkeuring of autorisatie van de LEGO Groep, die dan
ook niet verantwoordelijk is voor de inhoud.

Uitgeverij Menuet

9 789491 707124

De Gevangenpoort is nu een
museum en je kunt je laten
rondleiden langs de Gajolen
(de cellen) en de Pijnkelder.

